

Oponentský posudek

Diserační práce: Reflexe přistěhovalectví v dílech íránských autorů žijících v USA

Jméno autora: PhDr. Zuzana Kříhová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Olga Lomová, PhD.

Oponent: Doc. PhDr. Jan Marek, CSc

V posledních desetiletích přibývá asijských i afrických zemí, odkud obyvatelé odcházejí kvůli bojovým akcím, politickému nebo náboženskému útlaku a hledají nový domov v zahraničí. K takovým zemím patří i Írán, z něhož se jen do USA přistěhovalo přes milion obyvatel. Část z nich tvoří spisovatelé, kteří o životě v emigraci podávají umělecké svědectví. Jejich prozaická díla, psaná většinou anglicky, se vydávají v originále i v překladech a některá se stávají i bestsellery. Umělecky zobrazené problémy přistěhovalectví jsou tématem, které můžeme považovat za velmi aktuální i za prospěšné pro zkoumání sociálních procesů.

Autorka si za cíl své práce zvolila rozbor exulantských zkušeností íránských přistěhovalců do USA, jak se jeví ve vybraných prozaických dílech perských literátů. Tento svůj záměr úspěšně splnila, i když jí práci ztěžovala okolnost, že musela brát v úvahu specifický rys íránské emigrace v USA, tj. její reakci na napjaté mezinárodně politické vztahy mezi oběma zeměmi. Autorka správně rozpoznala, že tato nepříznivá zahraničně politická situace vedla k vnitřní rozpolcenosti imigrantů a vyvolávala v nich rozpaky, zda mají v procesu žádoucí amerikanizace potlačovat své kulturní kořeny nebo se naopak ostentativně hlásit ke své íránské identitě.

Zaslouží ocenění, že právě tyto obojaké postoje autorka dokázala podrobně analyzovat a přesvědčivě doložit na mnoha ukázkách. Spolu s tím také hodnotím, že autorka patřičně rozlišuje změněný způsob, jak Íránce vnímalo americké veřejné mínění v různých dobách, tj. za šáhova režimu, po islámské revoluci a krátce na to po zajetí amerických diplomatů na velvyslanectví v Teheránu, a zejména po teroristickém útoku na Světové obchodní centrum v září 2001, kdy se záští americké veřejnosti obrátilo proti všem muslimům a Íránci se proti tomu ostře vyhraňovali.

Autorka dále odmítá obecně přijímané přesvědčení, že íránská exilová próza je novodobý jev, který k perské literární tradici nijak nepřispívá, na nic v ní nenavazuje, a pro čtenáře v Íránu či v USA není tématicky ani jazykově přitažlivá. Naopak zdůrazňuje, že právě exiloví autoři zavedli do perského písemnictví rychle se šířící žánr memoárů, v moderní perské literatuře dosud téměř neznámý. Je přesvědčena, že rozmach memoárů mezi Íránci v USA představuje významný průlom v íránské próze, navíc pozoruhodný tím, že se o něj zasloužily především ženy, zřejmě proto, že v exilu se necítí tolik spoutány tradičními perskými konvencemi. Objev osobních pamětí v íránské literatuře autorka podrobně rozpracovává a považuje jej za tak významný, že jej označuje za „memoárovou rebelii“. Je přesvědčena, a s tím lze jen souhlasit, že tento jev bude v budoucnosti mít značný vliv na perskou literaturu a že jeho poznávání v počátečním období vývoje může být velmi přínosné.

V teoretické části práce se autorka s úspěchem pokouší přispět k aktuální sociologicko-literární diskusi o tom, zda je možné, aby nositelé různých kultur získali porozumění čtenářů prostřednictvím svých různých jazykových dědictví. Tuto problematiku zkoumá převážně v souladu s myšlenkami *Taqího Modarresího*,

nejvýraznějšího novodobého propagátora propojování mateřského a přejatého jazyka, a na základě jazykové a literární analýzy jeho díla osvětluje jeho různé interpretační roviny, které by jinak zůstaly nepovšimnuty.

Je pochopitelné, že autorka nemohla zkoumat celou produkci íránské exulantské literatury. Ze zkoumání vyloučila řadu děl, která sice také stojí za zmínku, ale o jejich přitažlivosti pro americké či íránské čtenáře se dá pochybovat. Jde hlavně o díla vzniklá po islámské revoluci a zabývající se výlučně íránskými politickými problémy, psaná persky a dostupná jen Íráncům. Tuto tvorbu omezenou rozsahem i tematikou autorka do výzkumu nezařadila, i když si uvědomovala, že pro komplexní zkoumání exilové literatury je i tato tvorba důležitá. Podobně tomu je s jinými díly z perské kulturní oblasti, zejména z válkou zmítaného Afghánistánu, odkud různé vlny emigrace zanesly do USA mnoho přistěhovalců, jejichž díla memoárové povahy (např. *Lovec draků* nebo *Tisíce planoucích sluncí* od Cháleda Hosejního) dosáhla světové proslulosti a v překladu opakovaně vycházela i u nás.

Do budoucna by také stálo za to rozšířit výzkum íránské exilové literatury i na další země, v Evropě např. na Německo, Francii nebo Švýcarsko. Pokud je mi známo, autorka to původně měla v plánu, ale pro množství knižního materiálu a zejména pro různorodost historických, kulturních a politických vztahů dotyčných zemí s Íránem musela od tohoto záměru upustit. Snad tedy příště.

Pokud jde o rozvržení práce, autorka správně vystihla podstatu problému a okruh svého bádání vhodně rozdělila na dvě přibližně stejně velké části, na část teoretickou a analyticko-interpretaci. V první z nich vyváženě zkoumá typologii přistěhovalectví, jeho jazyková a literární východiska a otázku exilu v perské literatuře vůbec, ve druhé kromě objasňování problematiky jazyka v díle T. Modarresího rozebírá odraz měnící se identity a přistěhovalecké zkušenosti v exilové literatuře. Vyvážená struktura práce svědčí o tom, že autorka je do svého tématu velmi dobře zasvěcena. Vlastní těžiště práce pak tvoří kapitoly 5 a 6, věnované odrazu osobní identity spisovatelů a jejich života v exilu.

K jednotlivostem nemám konkrétní připomínky, k problematickému přepisu perských jmen snad jen tolik, že přes vysvětlující poznámku přece jen trochu ruší dublety Ghanoonparvar-Qánún-parvar, Taghi-Taquí apod., ale s tím se dá sotva něco dělat. Po formální stránce je práce napsána velmi pečlivě, vyznačuje se jasnou a srozumitelnou formulací myšlenek a je prostá vyjadřovacích nepřesností. Citace odpovídají normě, bibliografie je řádně rozdělena na prameny a použitou literaturu, jen by snad mohla obsahovat zvláštní seznam spisů přeložených do češtiny.

Na závěr je třeba konstatovat, že podle mého názoru jde o práci vynikající, kterou by bylo možno uveřejnit tiskem, a která nepochybně splňuje požadavky na disertační práce kladené.

Proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 22. prosince 2013.

Doc. PhDr. Jan Marek, CSc
Ústav Blízkého východu a Afriky